

Yttrande

Datum
2018-04-05

Diarienummer
101-106-2018

Näringsdepartementet
n.registrator@regeringskansliet.se
n.remissier.ff@regeringskansliet.se

Avsändarens referens: N2017/07438/FF

Remiss av betänkande Ett land att besöka. En samlad politik för hållbar turism och växande besöksnäring (SOU 2017:95)

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen i Örebro län välkomnar framtagandet av en nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring.

Länsstyrelsen konstaterar att i förslagen identifieras Länsstyrelsen som en aktör som främst arbetar med tillsyn och tillstånd samt förvaltning av natur och kultur. Den kunskapsbas och bredd av uppdrag som finns inom länsstyrelserna bortses därmed från. Länsstyrelsen är en aktör med god och bred kompetens som inom ramen för sina uppdrag arbetar konkret med åtgärder inom bl.a. måltidsturism, kulturturism och naturturism och med fokus på miljömässig och social hållbarhet.

Länsstyrelsen vill understryka att länsstyrelserna har en mycket viktig roll för utvecklingen på landsbygden, något som inte framkommer tillräckligt tydligt i betänkandet. Kompetensen hos länsstyrelserna när det gäller företagens villkor på landsbygden samt markägares och jordbrukares förutsättningar bidrar till att utveckla landsbygden positivt. Länsstyrelsernas roll behöver lyftas på ett mycket tydligare sätt än vad som görs. Länsstyrelsernas roll att främja länens utveckling nämns inte alls, trots att en stor del av länsstyrelsernas arbete med natur- och kulturmiljöer samt landsbygdsutveckling skapar möjligheter för besöksnäringen att utvecklas.

Sammanfattande synpunkter

- I arbetet med den nationell strategi för besöksnäringen bör länsstyrelsen inkluderas
- Landsbygdens förutsättningar bör särskilt beaktas i arbetet med besöksnäringen
- Myndighetssamverkan rörande besöksnäringen är väsentlig och ett gott exempel på det är Bergslagssatsningen
- Sveaskogs ägardirektiv bör förtydligas för att de ska kunna ta en mer aktiv del i utvecklandet av besöksnäringen
- Markägare och lantbrukare bör vara med i dialogen kring organiserad verksamhet på annans mark

2018-04-05

101-106-2018

- Kontantlösförsäljning kan bli ett problem för utländska besökare. Vissa kort som är vanliga utomlands kan inte alltid användas här.
- Företag inom områden som saknar möjlighet till internetuppkoppling, kan ha svårt att marknadsföra sig och hantera kundrelationer. Dessa bör erbjudas särskilda satsningar för att överleva och utvecklas.

Synpunkter på betänkandets förslag

3. En samlad politik

3.2.4 Offentliga flöden och privata investeringar

Utredningen påtalar bland annat att hanteringen av strukturfonder, nationella projektmedel och investeringsstöd är förknippade med betydande kostnader för planering, administration och uppföljning. Det bör även påtalas att regelverken kring dessa stöd och projektmedel är dåligt synkroniserade.

Avsnitt 3.4 En nationell strategi för hållbar turism och växande besöksnäring

Länsstyrelsen stödjer utredningens uppfattning att det behövs en strategi för en hållbar turism och växande besöksnäring. Det är viktigt att denna strategi utgår från ett helhetsperspektiv där de olika strategiska insatsområdena förstås som samverkande faktorer och i många delar varandras förutsättningar. Det bör särskilt beaktas hur de offentliga resurser som tillförs både som medel direkt riktade i syfte att främja besöksnäringen och för den infrastruktur, i form av besöksmål som ligger till grund för näringen, fördelas utifrån ett sådant helhetsperspektiv. Det innebär att tydliga direktiv måste följa både uppdrag och medel, på både såväl nationell och på regional nivå.

3.5 Strategiska insatsområden och delmål

Länsstyrelsen ser en risk med att dela upp strategin i strategiska insatsområden. Besöksnäringen är inte en verksamhet utan summan av flera olika upplevelser för besökaren. Därför finns det anledning att besöksnäringen hålls ihop snarare än delas upp.

Samtidigt ser Länsstyrelsen också fördelar med att bryta ner det övergripande politiska målet i delmål för att kunna följa upp strategin. Här vill Länsstyrelsen särskilt peka på det långsiktiga och framgångsrika miljömålsarbetet och dess struktur.

3.6.1 Nationellt besöksnäringens forum

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om ett nationellt besöksnäringens forum. Länsstyrelserna bör vara representerade i dialogen under framtagandet av den nationella strategin för besöksnäringen men även markägare och lantbrukare bör vara representerade.

3.6.2 Ny nationell funktion för utveckling av innovation

Länsstyrelsen ser positivt på bildandet av en nationell funktion för utveckling och innovation. Vi delar utredningens bedömning att alternativ 1 är att föredra då det bäst svarar mot behovet av ett långsiktigt och delat engagemang för

2018-04-05

101-106-2018

kunskapsutveckling och innovation samt att främja samverkan mellan aktörer inom näringsliv, akademi och offentlig sektor på nationell och regional nivå.

3.6.3 Besöksnäringens myndighetsgrupp

Länsstyrelsen ser positivt på att ge Tillväxtverket ett förtydligat uppdrag. Särskilt positivt är utredningens bedömning att en myndighetssamordning behövs utvecklas även på regional nivå. Här bör både landsting och länsstyrelser bjudas in till samverkan.

Länsstyrelsen i Örebro län arbetar idag samverkande för att samla alla statliga myndigheter i Örebro län. Rådet som består av respektive myndighetschef arbetar för en tydligare och effektivare statlig förvaltning samt att främja Örebro läns utveckling. I främjandet av Örebro läns utveckling kan rådet arbeta främjande för turism och besöksnäringen som en av del i utvecklingsarbetet.

Länsstyrelsen ansvarar också för Landsbygdsprogrammet och dess partnerskap som samlar en stor del av aktörerna som verkar för landsbygdsutveckling och utvecklandet av besöksnäringen.

Länsstyrelsen har därmed redan ett etablerat samarbete med flera viktiga aktörer inom besöksnäringen och har genom arbetet med regional tillväxt och landsbygdsutveckling bred erfarenhet av sakfrågan.

3.6.4 Etablering av en starkare samverkansarena för näringslivet

Länsstyrelsen ser positivt på att även detta mer kortsiktiga uppdrag lämnas till Tillväxtverket, så att arbetet hålls ihop. Syftet att mobilisera engagemang och resurser hos besöksnäringens branscher för att möta de offentliga insatserna medför att Svensk Turism AB får ett tydligt uppdrag att stötta näringslivet. Länsstyrelsen delar utredningens synpunkter att uppdraget måste bygga på ett starkt initiativ från företagen att själva äga och driva arenan långsiktigt. Dessa nätverk har en viktig funktion för kunskapsförmedling och för att bygga upp strategisk samverkan mellan företag, men också mellan företag och offentliga aktörer så som kommuner, länsstyrelser och regioner/landsting.

4. Besöksnäringen – en del av ett hållbart samhällsbygge

4.2 Agenda 2030

Länsstyrelsen ser positivt på att arbetet med Agenda 2030 lyfts fram i utredningen och att hållbarhetsaspekterna ska genomsyra även utvecklingen av besöksnäring och turism. Länsstyrelsen delar uppfattningen att tillgänglighet, miljövänligt resande, långsiktigt lönsamt företagande, landsbygdsutveckling, inkluderande och jämställda perspektiv är viktiga frågor att arbeta vidare med.

Det kan uppstå målkonflikter i detta arbete, inte minst när frågor kopplat till tillväxt ställs mot frågor kopplade till miljömässig och social hållbarhet och när resurser ska prioriteras mellan olika delar av landet. Här kommer bland annat styrning mot Agenda 2030 och mot hållbarhetsmål i de tre hållbarhetsaspekterna att ha stor betydelse för om arbetet blir framgångsrikt.

2018-04-05

101-106-2018

4.6 Turism och besöksnäring i landsbygder.

Länsstyrelsen anser att beskrivningen av landsbygden är rättvisande och vill också trycka på vikten av en god kommersiell service, som en i många fall avgörande faktor för besöksnäringen.

Länsstyrelsen vill förtydliga att det brukade öppna odlingslandskapet är en del av kulturmiljön och finns tack vare ett aktivt skogs- och jordbruk. Jorden och skogen ska brukas med hänsyn till både kulturella, biologiska- och sociala värden. Det brukade landskapet är en av anledningarna att utländska turister väljer att besöka Sverige för att uppleva djur och natur. Det är också en anledning till varför inhemska besökare från större städer besöker landsbygden.

För att behålla den här besöksbilden är det viktigt att landsbygderna i Sverige fortsätter att vara levande och utvecklas, genom att producera livsmedel och hålla landskapen öppna. Den nationella livsmedelsstrategin och Landsbygdsprogrammet är viktiga för att utveckla och bevara det brukade landskapet vi har idag.

Besöksnäringen har potential att bidra till levande landsbygd och nya jobb, till fysiskt bevarande av såväl gröna som byggda kulturarv som utgör resurser för en hållbar social och ekonomisk utveckling.

5. Digitaliserad besöksnäring med fokus på delnings- och plattformsekonomi
I Länsstyrelsens arbete med uppdraget betaltjänster, har vi uppmärksammat att allt fler turistbyråer, organisationer och företag blir kontantlösa, vilket kan innebära ett problem för utländska besökare som gärna använder kontanter. Detta är en problematik som finns både i stad och på landsbygd. Det är heller inte ovanligt att de betalkort som används utomlands inte går att använda här.

I områden där mobila betaltjänstlösningar inte fungerar, blir kontanter en förutsättning. Det i sin tur kan vara ett problem både att ta ut, då bankomater försvinner från landsbygder och problem för företag att sätta in sin dagskassa då det blir allt längre mellan insättningsmöjligheterna.

Saknas det tillgång till fiberinfrastruktur eller annan uppkopplingsmöjlighet blir det ofta problem både med marknadsföring, betalningar och kundunderlag då man idag har stora behov av en internetuppkoppling för att synas på marknaden och för att kunna sköta sina kundrelationer. Dessutom förväntar sig många besökare att det är möjligt att koppla upp sig även under semestern.

Det finns många besöksmål som ligger i delar av landet dit bredbandsutbyggnaden inte har nått, eller som det ser ut nu, inte kommer att nå, så kallade vita fläckar. Här behövs insatser samt att någon tar ansvar för dessa områden.

8. Data, statistik och analys

Länsstyrelsen tycker det är välkommet med mer statistik som kan leda till intressanta fakta och vidare forskning. Länsstyrelsen vill dock lyfta att det är viktigt att finna lämpliga indikatorer för att mäta natur-, kultur och sociala värden. Intressanta effekter att mäta är t.ex. hur lönsamheten påverkas för besöksföretag

2018-04-05

101-106-2018

som utvecklas och även om lönsamheten för andra kringliggande företag påverkas med en utbyggd naturturism.

9. Trafikutbud och transporter

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att sammankoppla resor och transport inom turismen med klimatmålen. Kopplingar bör dessutom göras till andra miljö kvalitetsmål så som Frisk luft och God bebyggd miljö.

10. Naturturism

Länsstyrelsen förvaltar och tillgängliggör utöver naturreservaten de flesta av nationalparkerna och ansvarar för myndighetsutövning för dessa. Länsstyrelsen tillhandahåller information om skyddad natur som underlag för friluftslivet samt för privat och organiserad naturturism.

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag att ge Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet i uppdrag att lämna förslag på hur skyddade områden kan nyttjas på ett hållbart sätt för att utveckla besöksnäringen. Som förvaltande myndighet för de statliga reservaten och flertalet Nationalparker ser vi det som viktigt att länsstyrelserna involveras i ett tidigt skede.

10.2.1 Friluftsliv

I Länsstyrelsens uppdrag friluftsliv har det framkommit betydande intressekonflikter mellan olika markanvändningsslag, såsom markägare och turistföretag, utanför tätorter. Konflikterna hämmar utvecklingen av friluftsliv och naturturism som är av stor betydelse för en levande landsbygd. En långsiktighet vad gäller planerings- och förvaltningsfrågor av landskap där fler intressenter involveras bör därför i högre grad lyftas fram.

10.3 Naturmiljö som infrastruktur och resurs

Länsstyrelsen delar bedömningen att det i dagsläget inte finns modeller för uträkning av natur- och kulturresursers värde. De flesta av naturreservaten och nationalparkerna har anordningar (leder, rastplatser, raststugor, toaletter etc.) i olika mängd och med olika grad av tillgänglighet. Även om de formella syftena med reservaten i första hand är naturvård och friluftsliv kommer dessa anordningar även naturturismföretagen till nytta. Denna infrastruktur ökar de skyddade områdenas värde ytterligare för naturturismföretagen då de själva slipper den typen av investeringar och kan bredda sin verksamhet till att även inkludera mindre naturvana besökare och besökare med funktionsvariationer.

10.7 Turism i skyddade områden

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att upprätthålla en bra infrastruktur i de skyddade områdena, såsom stigar och skyltning m.m. Ett ökat besöksstryck kräver att tilldelningen av resurser för förvaltning av de skyddade områdena står i proportion till behov och nyttjande (resurser till investeringar, underhåll, reparationer, ved, städning etc.).

Riksintressen för friluftsliv är viktigt att väga in i förhållande till andra riksintressen, när olika intressen krockar.

2018-04-05

101-106-2018

10.8 Turism i oskyddade områden

Länsstyrelsen välkomnar bedömningen att Sveaskog ska utveckla värdena för turism i sina ekoparker. Utöver ekoparkerna har Sveaskog i och med sitt stora markinnehav en viktig roll även runt t.ex. tätorter, nationalparker och naturreservat. Naturturismen kan inte verka enbart inom de skyddade områdena, eftersom de dels är begränsade till ytan och dels inte tål en alltför stor mängd besökare utan att naturvärdena riskeras eller att upplevelsen för besökarna påverkas negativt. Detta är särskilt påtagligt i och runt områden med stora antal svenska och utländska besökare.

Tivedens nationalpark är ett gott exempel, med över 100 000 besökare per år, varav ca 70 procent från utlandet. Här satsar kommunerna och entreprenörer stort på att utveckla besöksnäringen. Sveaskog är den dominerande markägaren runt nationalparken och här är därför ett samarbete mellan dem och turismen nödvändigt. I detta fall, liksom säkerligen i flera andra områden, måste Sveaskog ha verktyg och resurser att göra eftergifter eller andra prioriteringar när det gäller skogsproduktionen. Här måste också finnas utrymme att testa alternativa bruksmetoder. Detta bör tydliggöras i Sveaskog ägardirektiv.

Markägarna är en stor grupp som är grunden för att besöksnäringen ska kunna nyttja privat mark och för att det inte ska bli konflikter. De behöver stärkas i sin kunskap om allemansrätten och vilka rättigheter de har att säga ja eller nej till organiserad verksamhet. Här behöver satsningar göras för att stärka markägare och lantbrukare.

11. Kulturturism

Länsstyrelsen tillstyrker samtliga utredningens förslag. Det ska dock påtalas att det arbete som bedrivs inom Statens Fastighetsverk rör ett bestånd av tämligen exklusiva besöksmål. Ett motsvarande uppdrag bör även inkludera miljöer som ägs och förvaltas av andra aktörer och som drivs med andra finansiella förutsättningar än det statligt ägda beståndet. Länsstyrelsen vill framhålla det arbetssätt som arbetats fram inom Bergslagsstatsningen som en tänkbar modell för bildandet av tematiska nätverk. Arbetssättet byggde upp en god samverkan mellan företag, offentliga aktörer och myndigheter.

Behovet av en stärkt finansiering för att upprätthålla och utveckla kulturmiljöer behövs. De begränsade resurserna verkar i dag hämmande på möjligheter till samverkan med andra aktörer i form av kommuner, företag och ideella krafter.

11.5 Kulturmiljö som infrastruktur och resurs

Länsstyrelsen arbetar strategiskt med det kulturmiljöanslag som kanaliseras till kulturmiljöers bevarande och vård. Medel avsätts inte bara till miljöer som är kulturmiljöer i sig utan även till platser med kulturhistoriska värden som i sin tur utgör scener för andra former av attraktiva kulturevenemang. Opera på Skäret, Stadra sommarscen och Stripa gruvmiljö är goda exempel på detta. Resurserna är dock långt ifrån tillräckliga i förhållande till de anspråk som ställs på dem, särskilt med tanke på att dessa medel ska bidra till att en mångfald av kulturmiljöer vårdas, utvecklas och görs tillgängliga.

2018-04-05

101-106-2018

Kulturmiljöerna är också en resurs för genuina upplevelser som bidrar till kunskap om både dagens samhälle och olika historiska skeden, vilket är ett viktigt bidrag till en besöksnäring som allt mer efterfrågar kvalificerad förmedling och aktiviteter som innebär delaktighet och berikande erfarenheter.

I listan över vad en samlad kulturturismpolitik bör inkludera finns ett sannolikt skrivfel, där naturturism bör ersättas med kulturturism. Motsvarande skrivning finns i kapitlet om naturturism, då med i sammanhanget korrekt formulering.

11.9 Småskaliga kulturmiljöer och ideellt arbete

En mycket stor del av kulturmiljöerna är småskaliga och knutna till vardagslandskap. En mycket stor andel vidmakthålls och vårdas av lokala krafter, både genom enskilda och genom föreningsverksamhet, t ex industriminnesföreningar, hembygdsföreningar och föreningar knutna till olika transporttekniska anläggningar. Som utredningen konstaterar är dessa kulturmiljöer inte i sig besöksanledningar men deras existens bidrar till att berika upplevelserna genom att bidra till helhetsupplevelser och en mångfald av perspektiv.

De regler som nu finns inom gällande landsbygdsprogram är komplicerade vilket kan göra att det blir svårare för enskilda och ideella aktörer att söka och därmed att finansiella medel inte utnyttjas.

Länsstyrelsen vill vidare påtala att de stödformer för vidmakthållande av odlingslandskapets kulturmiljövärden som tidigare funnits i EU:s jordbruksstöd, men som nu inte finns kvar, bidrog till bevarandet av ett attraktivt landskap. Borttagandet av stöden har försämrat möjligheterna till vidmakthållande av värdefulla kulturmiljöer i odlingslandskapet och därmed också bevarandet av attraktiva miljöer för besöksnäringen.

11.5 Kulturmiljö som infrastruktur och resurs

Länsstyrelsen instämmer i behovet att utveckla finansieringslösningar till stöd för kulturmiljöer som infrastruktur och resurs för besöksmålsutveckling. Vi vill därvid framhålla att de nuvarande finansieringssystemen dels är otillräckliga och delvis allt för komplicerade.

Kulturmiljöerna är också en resurs för genuina upplevelser som bidrar till kunskap om både dagens samhälle och olika historiska skeden, vilket är ett viktigt bidrag till en besöksnäring som allt mer efterfrågar kvalificerad förmedling och aktiviteter som innebär delaktighet och berikande erfarenheter.

11.9 Småskaliga kulturmiljöer och ideellt arbete

En ansenlig del av kulturmiljöerna är småskaliga och knutna till vardagslandskap. En mycket stor andel vidmakthålls och vårdas av lokala krafter, både genom enskilda och genom föreningsverksamhet, t ex industriminnesföreningar, hembygdsföreningar och föreningar knutna till olika transporttekniska anläggningar. Som utredningen konstaterar är dessa kulturmiljöer inte i sig besöksanledningar men deras existens bidrar till att berika upplevelserna genom att bidra till helhetsupplevelser och en mångfald av perspektiv.

2018-04-05

101-106-2018

11.3.3 Regional identitet och ursprung

Kulturarvets roll för de sociala hållbarhetsmålen baseras bland annat på att landets kulturmiljöer erbjuder en känsla av tillhörighet, meningsfulla aktiviteter och är en källa till kunskap och förståelse av de historiska skeden som lett fram till dagens Sverige.

På flera platser i utredningen nämns begreppet Sverige bilden. Länsstyrelsen vill påtala risken för att detta begrepp får en olycklig tolkning. De mål som är vägledande för det statliga kulturmiljöarbetet betonar mångfald och delaktighet. Vi arbetar därför med att bevara en mångfald av platser och belysa en mångfald perspektiv där människor ges möjlighet att i en öppen dialog vara delaktiga i skapandet av det gemensamma kulturarvet och känna sig representerade i detta. Ett sådant perspektiv måste också inkluderas i den Sverige bild som förmedlas utåt.

12. Måltidsturism

Länsstyrelsen är positiv till förslaget att ge Livsmedelsverket i samverkan med Tillväxtverket och länsstyrelserna i uppdrag och resurser att utreda och ge förslag på hur koordinering och effektivisering av tillståndsgivning och kontroller kan ske vad gäller råvaruproduktion, livsmedelsproduktion och servering i syfte att minska kontrollbördan för företag med verksamhet som inkluderar flera steg i produktionsprocessen. Det är en insats som går väl i hand med arbetet för den nationella livsmedelsstrategin och länsstyrelsernas uppdrag att förenkla för företag.

I detta yttrande har landshövding Maria Larsson beslutat och handläggare Maja Cardell varit föredragande. I den slutliga handläggningen har avdelningschef Anita Norén, enhetschef Thomas Börjesson, samordnare för miljömål och friluftsliv Ulf Sandström, antikvarie Mia Geijer, naturskyddshandläggare Daniel Gustafson och handläggare Åsa Lindin deltagit.